

Кацюбій І. В.,

аспірант кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет,
керівник групи, департамент аудиторських послуг, Deloitte Ukraine
Науковий керівник – д.е.н., проф.,
Задорожний З.-М. В.

ОСНОВНІ ВІДМІННОСТІ НОРМАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

У сучасних економічних умовах підприємства використовують не лише власний капітал, але й позиковий. У системі обліку позиковий капітал розглядається як зобов'язання підприємства. Поточні зобов'язання мають велике значення для підприємства, оскільки дозволяють тимчасово користуватися коштами контрагентів. Для ефективного управління діловими відносинами важливо правильно класифікувати та оцінювати поточні зобов'язання, забезпечувати їх достовірний облік та проводити аудит. Аудит поточних зобов'язань є основною складовою аудиторської перевірки, яка направлена на оцінку системи бухгалтерського обліку та виявлення зловживань і помилок. Одна з актуальних проблематик теми обліку і аудиту поточних зобов'язань полягає в необхідності порівняння національних і міжнародних облікових практик. Зміни у національних і міжнародних облікових стандартах можуть впливати на організацію та методику обліку та складання звітності, що вимагає постійного оновлення знань і практик у цій сфері.

Оскільки зобов'язання належать як до облікових, так і до юридичних категорій, їх законодавче та нормативне регулювання здійснюється через значну кількість нормативних документів. Основним документом, що визначає правила обліку, оцінки, визнання та відображення зобов'язань у фінансовій звітності, є НП(С)БО 11 «Зобов'язання». Вимоги щодо розкриття інформації про зобов'язання підприємства у фінансовій звітності викладені у НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». У міжнародній практиці порядок

визначення та відображення зобов'язань, включаючи поточні, регламентується відповідно до МСБО 1 «Подання фінансових звітів», МСБО 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи», а також МСФЗ 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності». Аудит поточних зобов'язань регламентується «Міжнародними стандартами контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг» та Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність».

Важливо розуміти відмінності між українськими та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, оскільки це може суттєво вплинути на відображення та управління поточними зобов'язаннями. Міжнародні стандарти (IFRS/IAS) і українські стандарти бухгалтерського обліку мають різні підходи до класифікації, оцінки та розкриття інформації про поточні зобов'язання, що може впливати на фінансову звітність та порівнянність між компаніями з різних країн.

Нижче у таблиці наведено основні відмінності нормативного забезпечення обліку і аудиту поточних зобов'язань:

Таблиця 1

Основні відмінності між національними і міжнародними стандартами щодо обліку і аудиту поточних зобов'язань

Термінологія	Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(с)БО)	Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності (МСБО, МСФЗ)
Визначення поточних зобов'язань	Поточні зобов'язання - це зобов'язання, які очікується, що будуть погашені протягом одного року після дати балансу або протягом нормального операційного циклу підприємства, якщо він перевищує один рік. Наприклад, короткострокові кредити банків, кредиторська заборгованість за постачання і послуги.	Поточні зобов'язання визначаються як зобов'язання, які мають бути погашені протягом одного року або в межах нормального операційного циклу підприємства, якщо він перевищує один рік. Для зобов'язань, що мають можливість бути переведені в довгострокові, якщо це дозволено за умовами, ці зобов'язання можуть бути класифіковані як довгострокові. Наприклад, поточні зобов'язання включають короткострокові кредити та заборгованість по податках.

Оцінка та визнання	Оцінка за історичною вартістю або номінальною вартістю. Наприклад, кредиторська заборгованість відображається за сумою, яка підлягає оплаті, без коригування на дисконт.	Поточні зобов'язання, можуть оцінюватися за амортизованою собівартістю або справедливою вартістю. Наприклад, для зобов'язань, які включають в себе елементи фінансового ризику, такі як валютні кредити, може знадобитися оцінка за справедливою вартістю з урахуванням зміни процентних ставок або валютних курсів.
Розкриття інформації	Розкриття інформації може бути менш детальним. Наприклад, вказується загальна сума кредиторської заборгованості без детального розподілу за термінами погашення або умовами.	Вимагає детального розкриття про поточні зобов'язання, включаючи терміни погашення, умови договорів, ризики, пов'язані з фінансовими інструментами, та вплив змін в умовах на вартість зобов'язань. Наприклад, компанія повинна розкрити інформацію про ринкові ризики, валютні ризики та кредитний ризик, пов'язаний з фінансовими зобов'язаннями.
Аудит поточних зобов'язань	Може бути менш детальним у перевірці оцінок і припущень, наприклад, при перевірці кредиторської заборгованості, аудитори можуть лише перевіряти відповідність документів і підтвердження від постачальників без глибокого аналізу умов договорів або змін у фінансових ринках.	Вимагає детальної перевірки оцінок і припущень (особливо у випадках, коли зобов'язання підлягають коригуванню за справедливою вартістю), перевірка умов контрактів і впливу ринкових умов на оцінку зобов'язань.
Списання та коригування	Списання зобов'язань часто базується на принципах виникнення і реальної потреби, без особливої уваги до умов зміни вартості або можливих втрат. Наприклад, зобов'язання можуть бути списані, якщо підтверджено, що вони більше не є обов'язковими або є помилковими.	Вимагає більш ретельного підходу до списання і коригування зобов'язань, зокрема в оцінці очікуваних кредитних втрат (ECL). Наприклад, компанія повинна визнати втрати на основі очікуваних кредитних втрат для фінансових зобов'язань і регулярно переглядати оцінки для відображення змін у кредитних ризиках.

На сьогоднішній день для підприємств, які згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» належать до категорії великі підприємства ця проблематика практично відсутня, оскільки згідно з українським законодавством підприємства цієї категорії зобов'язані подавати свою фінансову звітність за міжнародними стандартами. Але ця проблема існує для підприємств, які класифікуються як середні та малі, оскільки підприємства

цієї категорії мають право подавати свою фінансову звітність за українськими національними стандартами.

Наведені у таблиці 1 відмінності можуть суттєво вплинути на спосіб ведення бухгалтерського обліку та проведення аудиту поточних зобов'язань. Їх розуміння є важливим для забезпечення точності та відповідності фінансової звітності як на національному, так і на міжнародному рівнях. Впровадження міжнародних стандартів в Україні допомагає уніфікувати облікову практику та полегшити співпрацю з міжнародними партнерами. Різниці між українськими та міжнародними стандартами можуть впливати на фінансові результати та конкурентоспроможність компаній на глобальному ринку. Застосування міжнародних стандартів обліку (IFRS/ISA) дозволяє підвищити прозорість і порівнюваність фінансової інформації на міжнародному рівні.

Попри численні дослідження, присвячені нормативно-правовому регулюванню обліку та аудиту поточних зобов'язань, сучасні умови господарської діяльності та відносини між підприємством і його партнерами, співробітниками, державою та іншими сторонами вимагатимуть подальшого вдосконалення законодавчої та нормативної бази, а також максимального наближення української нормативної бази щодо бухгалтерського обліку поточних зобов'язань до МСФЗ та МСБО.

Література

1. Стоянова-Коваль С.С., Берднікова В.О. Аудит поточних зобов'язань. Економіка і суспільство. 2016. Випуск 5. С. 441-445. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/5_ukr/78.pdf
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансових звітів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи». URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

4. Міжнародний стандарт фінансової звітності 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
5. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-audit>
6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
7. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. №20, зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
8. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21 грудня 2017 року № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>
9. Кесарчук Г. С., Мошак І. В. Поточні зобов'язання : економічна суть, класифікація та їх оцінка. Науковий вісник Ужгородського університету. 2016. № 1 (2). С. 401–405. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuuc_2016_1%282%29__73
10. Савенко А.В. Порядок відображення інформації про поточні зобов'язання у звітності. Інструменти бухгалтерського обліку для бізнесу в соціальних мережах, 14 листопада 2022 р. Тернопіль: ЗУНУ, 2022.
11. Кубік В. Д., Волчек Р. М. Оцінка зобов'язань підприємств в умовах застосування міжнародних стандартів фінансової звітності. Вісник соціально-економічних досліджень. 2020 № 3-4 (74-75). С. 45-56.